

BILANCES

JURIDISKIE PAÐOMI

**EVA
BERLAUS**

*Jāvērtē,
vai līgumi ir
izpildāmi*

Nr. 4 (82), 2020. GADA APRĪLIS

**Biežākās
nepilnības
iekšējās kontroles
sistēmās**

**Interēšu konflikta
regulējums**

**Ko maina jaunais
Preču zīmju likums**

**Jaunākie Senāta
nolēmumi publisko
iepirkumu lietās**

**Tiesu prakse
darba strīdos
2020. gadā**

L I E T I Š K Ā S
INFORMĀCIJAS
D I E N E S T S
IZDEVNIECĪBA

Foto: Alvars Siliņš

Pandēmijas laikā jāvērtē, vai līgumi ir izpildāmi

Ārkārtējās situācijas ievieš izmaiņas līgumtiesisko attiecību pasaulē. Koronavīrusa un ar to saistītās Covid-19 saslimšanas izraisītā pandēmija un globālā mēroga krīze praksē varētu aktivizēt nepārvaramās varas jeb *force majeure* klauzulu, kura ir ietverta daļā līgumu. Kuros gadījumos un kāda veida līgumattiecībās varētu būt pamatoti atsaukties uz *force majeure*, kādi papildu apstākļi jāņem vērā, un uz ko var cerēt uzņēmēji, piemērojot šo klauzulu? Par to saruna ar **EVU BERLAUS**, zvērinātu advokātu biroja *Sorainen* vadošo partneri.

Kas ir nepārvarama vara līgumtiesisko attiecību izpratnē? Kāda ir tās definīcija?

Nepārvarama vara ir tādi apstākļi, kurus, slēdzot līgumu, pusēm nebija iespējams saprātīgi paredzēt. Piemēram, dabas katastrofas, karš, pandēmijas. Protams, tie ir tikai vispāreji piemēri, kuri konkrētos apstākļos var tikt atzīti par nepārvaramu varu. Piemēram, ja puses slēdz līgumu brīdi, kad nav ne mazāko ziņu, ne mazāko aizdomu, ka varētu izraisīties karš līguma izpildes laikā, – tie ir vieni apstākļi, savukārt, ja līgums tiek slēgts brīdi, kad ziņu lapas ir pilnas ar jaunumiem, kas liecina par to, ka drīz varētu sākties karš, – tie jau ir pavismēti apstākļi. Nepārvarama vara nav ļoti strikti definēts jēdziens, kam varētu uzrakstīt formulu un būt drošs, ka, izpildoties vieniem vai otriem apstākļiem, tie pilnīgi noteikti tiktu tiesā atzīti par nepārvaramas varas apstākļiem.

Tātad viens kritērijs ir neparedzamība. Droši vien nepārvaramas varas jēdziens jau pašā nosaukumā ietver arī to, ka tās dēļ kaut ko nav iespējams izpildīt?

Protams! Lai kāds neizmantotu nepārvaramas varas apstākļus sev par labu, proti, nepildot līgumu bez pienākuma atlīdzināt zaudējumus, ir jāvērtē subjektīvie apstākļi – ka tieši konkrētā līguma gadījumā konkrētai līgumslēdzējai pusei šie apstākļi padarījuši neiespējamu līguma izpildi.

Tātad varētu sacīt, ir divi līmeni – makro līmenis, kurā vispār kāds notikums tiek vai netiek atzīts par nepārvaramu varu, un mikro līmenis, kurā tiek vērtēts, vai šis lielais notikums neļāva izpildīt konkrētu līgumu konkrētā situācijā?

Jā, jo kopumā pasaulē katru dienu kaut kur pastāv kādi nepārvaramas varas apstākļi. Jautājums, vai, pildot līgumu, uz šiem apstākļiem var atsaukties un tos izmantot par attaisnojumu kādu saistību neizpildīšanai.

Vai Covid-19 izraisītā globālā pandēmija un tai sekojošā ārkārtas situācija Latvijā kopumā (minētajā makro līmenī) atbilst šai nepārvaramas varas definīcijai?

Visticamāk, jā. Lai gan ziņas par vīrusa izplatību Ķīnā parādījās jau šā gada sākumā vai pat pagājušā gada beigās, diez vai saprātīgam uzņēmējam bija iespējams paredzēt, ka šī situācija attīstīsies tik strauji. **Tāpēc, manuprāt, objektīvais kritērijs, ka vispār pastāv nepārvaramas varas apstākļi, ir izpildīts. Taču izvērtēt nākamo līmeni – kuri konkrētie uzņēmumi un kuri konkrētie līgumi ir ieteikmēti – ir jau daudz sarežģītāk.**

Viena situācija, kad, piemēram, pasažieru pārvadātājam ar Ministru kabineta rīkojumu ir aizliegts veikt starptautiskos autobusu reisus. Skaidrs, ka šādā situācijā pārvadātājs nespēj izpildīt savas saistības aizvest pasažierus no punkta A uz punktu B. Jau mazāk skaidra situācija – ja šim pašam pārvadātājam ir jāsamaksā degvielas piegādātāja rēķins. Katrā ziņā valdības rīkojums to pārvadātājam neaizliedz. Jautājums: vai šie apstākļi būs pietiekams pamats, lai kavētu izpildīt šīs saistības? Tiesā var tikt vērtēts, cik lielā mērā būtu bijis saprātīgi uzkrāt finanšu rezerves. Vēl cita situācija būs ar uzņēmumu, kuru valdības rīkojums tiešā veidā nav skāris. Piemēram, lielveikali nav slēgti, tiem nav piemēroti aizliegumi, tomēr pircēju un līdz ar to arī naudas plūsma šajos apstākļos ir krietni samazinājusies.

Ja pirmie partneri saistības neizpilda nepārvaramas varas dēļ, kas rada turpmāko saistību neizpildes kēdi? Vai katrs nākamais šīs kēdes posms uzskatāms par nepārvaramas varas attaisnojamo situāciju (A nesamaksāja B nepārvaramas varas dēļ, bet B nesamaksāja C tāpēc, ka A nesamaksāja B)?

Paredzams, ka par šādām situācijām būs ļoti interesantas diskusijas tiesās. Praksē tas, protams, var izraisīt maksātnespējas procesus, ja vien valsts atbalsta līdzekļi neglābs situāciju.

Jūs minējāt, ka tiesā varētu tikt vērtēts, vai uzņēmums uzkrājis saprātīgas finanšu rezerves. Vai ir kāds likums, kas paredz, ka uzņēmumiem būtu kas jāpietaupa nebaltais dienai?

Ne Civillikums, ne Komerclikums neparedz pienākumu uzņēmumam turēt kādas noteiktas finanšu rezerves, taču uz šo problēmu jāskatās plašāk un no dažādiem aspektiem. Piemēram, pastāv arī valdes locekļu atbildības aspekts – uzņēmuma valde ir atbildīga par to, kā notiek saimniekošana ar uzņēmuma līdzekļiem, un likums paredz, ka tas jādara ar „krietna un rūpīga saimnieka” pieeju. No tā, protams, nevar izsecināt konkrētu summu, kas būtu jāuzkrāj, taču parasti ir runa par salīdzināšanu ar līdzīgiem uzņēmumiem līdzīgos apstākļos, salīdzināšanu ar to, kāda ir vispārējā prakse noteiktā nozarē labi pārvaldītiem uzņēmumiem – cik tiem ir lieli finanšu uzkrājumi, piemēram, vai tie ir divu vai trīs mēnešu nepieciešamās naudas plūsmas apmērā. Ja turpinām piemēru ar pasažieru pārvadātāju, es teiktu, ka no saistības norēķināties ar degviegla piegādātāju šis uzņēmums, visticamāk, netiku atbrīvots. Labākajā gadījumā, atsaucoties uz nepārvaramas varas apstākļiem, tam varētu nepiemērot ligumsodu par kavējumu saprātīgā termiņā. Protams, kas būtu „saprātīgs” laika periods, kurā šo maksājumu varētu atlikt, atkal ir katrā konkrētā situācijā izvērtējams jautājums.

Vai uz nepārvaramas varas klauzulu var atsaukties tikai tad, ja tā iekļauta līgumā?

Ja līgumā nav minēta nepārvaramas varas klauzula, tad uz nepārvaramu varu var atsaukties, runājot par apstākļiem, kad līgumu vispār nav iespējams izpildīt, prasot nepiemērot ligumsodu vai pat prasot līguma atcelšanu. Savukārt, ja līgumā ir paredzēti nepārvaramas varas apstākļi, tad atkarībā no tā, kas līgumā ir noteikts, atsaukšanās iespējas varētu būt plašākas.

Līgumos nepārvaramas varas ietekme nereti ir atrunāta krietiņi detalizētāk un precīzāk, īaujot šo klauzulu iedarbinātātrāk un efektīvāk. Piemēram, ir līgumi, kuros ir noteikts – ja nepārvaramas varas apstākļi turpinās ilgāk nekā noteiktu dienu skaitu, tad līgums tiek automātiski uzskatīts par izbeigtu. Tas palidz pusēm nonākt pie noteiktības attiecībās daudzātrāk. Tāpat ir līgumi, kuros puses vienojas par to, kādi apstākļi noteikti tiks uzskatīti par nepārvaramu varu pušu starpā (kas tiesā varbūt ne vienmēr par tādiem tiktu atzīti). Cerams, ka tā būs viena no šīs situācijas mācībām – puses turpmāk daudz lielāku vērību pievērsīs tam, ko līgumos ieraksta par nepārvaramu varu.

Kādā definīcijā teikts, ka par nepārvaramu varu „nav uzskatāmi ar tirgus konjunktūras izmaiņām saistītie apstākļi”, bet šīs pandēmijas krize jau arī maina tirgus konjunktūru. Vai šādos gadījumos varēs piemērot force majeure definīciju?

Ar tirgus konjunktūras apstākļiem konkrētajā skaidrojumā, visticamāk, ir domātas cikliskas ekonomikas izmaiņas, kas notiek nemitīgi dažādu ikdienišķu apstākļu dēļ, kuri nekad netiek uzskatīti par nepārvaramas varas apstākļiem.

Ko praktiski darīt situācijā, ja nepārvaramu vara liez izpildīt līgumu? Kas jāņem vērā, lai iedarbinātu force majeure klauzulu?

Jebkurā situācijā, ja runājam par „krietna un rūpīga saimnieka” attieksmi, uzņēmumam ir jāreagē, nedrīkst slēpt galvu smiltīs un izlikties, ka viss ir kārtībā. Tas nozīmē, ka otrs līgumsležēja puse ir jāinformē par radušos situāciju pēc iespējas drīz. Visprātīgāk no visu pušu viedokļa ir sēsties pie galda un mēģināt rast risinājumu savstarpējā sarunā. Tas noteikti būs vienkāršākais un lētākais problēmas risinājums.

Ko darīt, ja sadarbības partneris, pamatojoties uz nepārvaramu varu, nepilda līgumu? Kā pārliecināties, vai tas ir pamatoti vai ne? Vai ir tiesības pieprasīt pieķluvi sadarbības partnera informācijai, dokumentiem un tamlīdzīgi, kas pierādītu, ka tiešām iestājusies nepārvaramu vara?

Šādu tiesību gan nav – ja sadarbības partneris šo informāciju nesniedz labprātīgi, tad vienīgais ceļš

ir celt prasību tiesā par parāda piedziņu, kur tad arī varētu tikt vērtēti dokumenti un citi pierādījumi.

Vai nepārvaramas varas atruna attiecas vienādi uz jebkurām līgumtiesiskām situācijām, piemēram, starp sadarbības partneriem, starp uzņēmumu un valsti (iepirkuma līgumi), starp uzņēmumu un darbinieku (darba līgumi), kredītlīgumi ar banku, apdrošināšanas līgumi utt. vai arī ir kādas atšķirības, specifika katrā konkrētā gadījumā?

Vispārējie noteikumi ir vieni un tie paši, bet katrā gadījumā var būt kādas nianes. Piemēram, banku kredītlīgumi praksē parasti ir detalizētāk

Savukārt uz nodokļu maksājumiem nepārvaramas varas nosacījumi jau arī neattiecas, jo tās nav līgumattiecības? Sajā ziņā viss atkarīgs tikai no valsts zēlastības?

Jā, šeit savukārt nav līgumattiecību. Pienākumu maksāt nodokli nosaka valsts, un likums arī skaidri paredz sekas, kas notiek, ja nodokļi netiek maksāti. Tieks piemēroti sodi, nokavējuma naudas, un, ja saistības ilgstoši netiek pilditas, galejās sekas ir maksātnespēja. Cerams, ka valsts speciālais regulējums šai situācijai palidzēs pēc iespējas lielākam uzņēmumu lokam. Tas atkarīgs no tā, kā Ministru kabinets definēs uzņēmumu loku, uz ko šis atbalsts varētu attiekties.

izstrādāti – tajos, visticamāk, būs iekļautas pieiekami konkrētas atrunas par nepārvaramas varas apstākļiem. Savukārt darba attiecībās atšķirīgs būs pušu līdzsvars, līdz ar to tiesa centīsies aizstāvēt darbinieku kā vājāko pusi, un tur atsaukties uz nepārvaramu varu noteikti būs sarežģītāk.

Cik lielā mērā nepārvaramā vara kaut ko juridiski maina darba devēju un darbinieku attiecībās, ja zināms, ka Darba likums ir ar augstāku spēku par darba līgumiem?

Darba devēja un darbinieka attiecības ir specifiskas līgumattiecības, kuras regulē Darba likums, tāpēc tur būs krietni grūtāk izmantot jebkādas *force majeure* atrunas.

Bankas jau izsludinājušas zināmus pretimnākšanas pasākumus, bet, ja kredītnēmējam rodas grūtības un *force majeure* situācijas dēļ nav iespējas nomaksāt kārtējos kredītmaksājumus, vai bankai ir tiesības lauzt līgumu, pieprasīt atmaksāt visu summu uzreiz, nodot parādu piedziņanai?

Kredītnēmējs, protams, var mēģināt pamatot savu nespēju veikt kredītmaksājumus ar nepārvaramas varas apstākļiem, tomēr jāatceras, ka viņš šajā ziņā ir vājākā puse, jo reti kad bankai nav nodrošinājuma kredītiem – ķilas, komercķilas, hipotēkas, kuras var ātri izmantot, ja kāds neveic savus maksājumus.

Vai banka var nepārvaramas varas dēļ mēģināt atteikt, piemēram, izņemt noguldītos līdzekļus? Vai šādā situācijā uzreiz iedarbojas Noguldījumu garantiju fonds?

Banku darbība ir stingri regulēta, un *force majeure* neatceļ noguldījumu garantijas. Ja bankai rastos grūtības, iedarbotos Kreditestāžu likuma normas par garantētiem noguldījumiem, viss tiktū risināts parastajā ceļā, ar stingru Finanšu un kapitāla tirgus komisijas uzraudzību.

Kā nepārvaramas varas kontekstā risina situācijas, kas saistītas ar naudas atmaksu juridiskai personai par, piemēram, iegādātām transporta biletēm, apmaksātām viesnīcām, pasākumu ieejas biletēm, ja konkrētais pasākums Covid-19 krizes dēļ tīcīs atcelts? Vai organizatoram ir pienākums atgriezt naudu, vai tas var mēģināt atsaukties uz *force majeure* un to nedarīt?

Lielākajai daļai apdrošināšanas polišu pandēmijas ir izņēmums, proti, pandēmijas apstākļos apdrošināšanas atlīdzības netiek izmaksātas.

Pasākuma organizatoram pavisam noteikti nauda būtu jāatgriež – ja koncerts vai teātra izrāde nav notikusi, tad pakalpojums nav tīcis sniegt. Jautājums varētu būt vienīgi par to, vai tad, ja nauda netiek atgriezta nekavējoties, organizatoram būtu jāmaksā kādi nokavējuma procenti (likumiskie seši procenti vai citi). Iespējams, tiesa varētu spriest, ka saprātīga nokavējuma gadījumā nepārvaramas varas situācija ir attaisnojošs apstāklis, lai šādi procenti nebūtu jāmaksā. Ari par nenotikušu transporta pārvadājumu biletēm nauda, visticamāk, ir jāatgriež un pilnā apmērā – tad, ja pārvadājums tiešām nav bijis iespējams, nevis ja paši esam izvēlējušies neceļot. Protams, vienmēr jāskatās, vai neesam parakstījušies (pat kā patērētāji) uz īpašiem liguma noteikumiem. Ja šādu noteikumu nav, tad nauda jā-atgriež, ja vien nav kādi īpaši apstākļi, kas šo naudu neļauj atgriezt. Piemēram, ja biletēs cenā daļu saistā pasažiera nodeva kādas pilsētas autostāvvietai vai tamlīdzīgi, kura netiek atgriezta.

Kā ar pakalpojumiem situācijā, kad, piemēram, viesnīca valsts iekšienē izmitināšanas pakalpojumu joprojām sniedz, bet vienlaikus valsts jau kļuvusi par „sarkano zonu”, kurā cēlotājus vairs neielaiž?

Ja valsts ir pasludināta par zonu, kurā vairs nevar

tikt iekšā, tam noteikti ir jābūt par iemeslu, lai varētu prasīt naudas atgriešanu.

Kā nepārvaramas varas klauzula darbojas apdrošināšanas līgumos? Vai šajā ziņā pastāv vienota pīeja?

Apdrošināšanas nozarē ir sīki un smalki izstrādāti noteikumi šādiem gadījumiem. Cik man zināms, lielākajai daļai apdrošināšanas polišu pandēmijas ir izņēmums, proti, pandēmijas apstākļos apdrošināšanas atlīdzības netiek izmaksātas. Diezgan daudzi apdrošinātāji ir saskārušies ar ebolas, SARS epidēmiju gadījumiem, priedze jau ir uzkrāta.

Minējāt, ka darba attiecības ir specifiska joma, kuru nepārvaramas varas apstākļi īpaši neietekmē. Tomēr – kāds ir tiesiskais pamatojums darbinieku atlaišanai pašreizējos apstākļos, vai krīze to kaut kā maina? Vai tomēr var piemērot nepārvaramas varas klauzulu?

Uzņēmumam arī parastos apstākļos neviens neliedz samazināt darbinieku skaitu. Ja krietni sarukusi nepieciešamība pēc darbaspēka, ir tikai normāli šī iemesla dēļ izmantot šādu iespēju. Protams, tas ir jādara saskaņā ar likumu, proti, darbinieki jābrīdina mēnesi iepriekš un viņiem jāizmaksā visas likumā noteiktās

Ar Eva Berlajas
sarunājās
IKARS KUBLIŅŠ,
portāla **BILANCE PLZ**
redaktors

kompensācijas. Cita iespēja ir vienoties, ka darbinieki izmanto daļu vai visu no sava apmaksātā atvaiņinājuma vai arī dodas bezalgas atvaiņinājumā. **Pusēm neviens neaizliedz arī vienoties par īsākām darba stundām un mazāku algu uz kādu laiku. Taču tas viss ir iespējams tikai tad, ja darbinieks tam piekrīt.** Ja alternatīva ir darbinieku atlaišana, tad daļai darbinieku tas varētu šķist piemērots risinājums. Ja uzņēmums izsludina dīkstāvi, tad tam jāturpina maksāt darbiniekiem vidējo izpeļņu. Valdība šobrīd (saruna notika 19. martā – I.K.) spriež par to, kādu atbalstu sniegt uzņēmējiem šajā situācijā.

Viena no komplikētākajām situācijām, par kādām pēdējā laikā dzirdēts, – darbinieks atgriezies no atvaiņinājuma bīstamajās teritorijās un viņam jāpavada divas nedēļas pašizolācijā. Slimības simptomu nav, bet darbu veikt no mājām nav iespējams. Kā darba devējam rīkoties šādā situācijā? Vai tam ir tiesības uz šo laiku atstādināt darbinieku no darba?

Darba devēja pienākums ir nodrošināt darbiniekiem drošus darba apstākļus. Līdz ar to darba devējs nevar pieļaut, ka šis darbinieks turpina ierasties darbā, turklāt patlaban tā ir arī valsts prasība. Tātad darbinieks ir jāsūta mājās. Jā, atstādināšana no darba šādā situācijā var būt risinājums.

Ja darbinieks objektīvu iemeslu – nepārvaramas varas – dēļ nav spējis tilti atpakaļ uz Latviju un „iesprūdis” ārzemēs, vai darba devējam tā būtu jāuzskata par attaisnotu prombūtni, un kas no tā izriet?

Visticamāk, tā būtu attaisnota prombūtne un tas nevarētu būt par pamatu tam, lai darba devējs izbeigtu darba līgumu.

Kas patlaban visvairāk uztrauc Sorainen klientus – ar kādiem jautājumiem saistībā ar šo krīzi pie jums vērsās?

Liela daļa jautājumu ir par problemātiku, kas saistīta ar darbiniekiem – kādās situācijās darbiniekus var atlait, kādi instrumenti darba devējam ir pieejami. Tieks jautāts par nepārvaramas varas apstākļiem. Diezgan daudz jautājumu saistīti arī ar telpu nomu – vai nomas līgumus drīkst izbeigt vai ne. Ir arī jautājumi, kas saistīti ar dokumentu parakšanu, jo, piemēram, viens „iesprūdis” Āfrikā, otrs – Spānijā, trešais vēl kaut kur, un ir jāsasauc akcionāru sapulce, bet elektroniskie paraksti ne visiem ir.

Kādi būtu vispārējie ieteikumi uzņēmējiem šajos krīzes apstākļos, ja rodas grūtības ar saistību izpildi?

Pirmkārt, informēt otru līguma pusi par šim grūtībām. Arī ar darbiniekiem ir iespējams vienoties par dažādiem risinājumiem, bet patlaban nevajadzētu sasteigt ar krasiem lēnumiemi, jo valdība pašlaik lemj, kāds atbalsts kuriem uzņēmumiem būs pieejams. Iespējams, vismaz divas nedēļas mierīgi jānogaida. ■ JP

KĀ RĪKOTIES, JA LĪGUMĀ NAV IEKLAUTS NEPĀRVARAMAS VĀRAS PUNKTS?

Zvērinātu advokātu biroja SORAINEN apkopotajos padomos ieteikts:

līguma pārkāpumu koronavīrusa dēļ var attaisnot ar

Apvienoto Nāciju 1980. gada Konvenciju par starptautiskajiem preču pirkuma–pārdevuma līgumiem (Vīnes Konvencija), norādot šādi:

- koronavīruss/konkrētās valsts attiecīgie valsts iestāžu pasākumi ir šķērslis, ko līgumslēdzēja puse nevar kontroleit;
- līguma noslēgšanas brīdī nevarēja saprātīgi paredzēt, lai puses ņemtu vērā koronavīrusa rašanos un izplatīšanos (t.i., līgumiem, kas bija noslēgti pirms koronavīrusa izplatīšanās);
- noteiktos gadījumos nebija iespējams izvairīties vai pārvarēt koronavīrusu vai valsts iestāžu pasākumus.

Tomēr situācijās, kad pēc būtības ir iespējams izpildīt saistības, bet to darīt ir kļuvis grūtāk/dārgāk, piemēram, jo jāsameklē alternatīvi maršruti, lai izvairītos no slēgtajiem reģioniem, apstākļi tiks kvalificēti kā „grūtības” un ir jāuzņemas sekas.

Turklāt nepārvaramas varas atzišana nerada automātisku pamatu, kas atbrīvo no līguma saistībām.

Kā apstiprināt nepārvaramas varas iestāšanos?

Puse, kas nespēj izpildīt vai nav izpildījusi savas līgumiskās saistības nepārvaramas varas dēļ, sazinās ar tās valsts kompetento iestādi, kurā radusies nepārvarama vara, lai pieprasītu valsts iestādes, tostarp arī tirdzniecības palātas, attiecīgu izziņu.

Ieteicams dokumentēt nepārvaramas varas iestāšanos, lai varētu to izmantot kā pierādījumu. Turklāt līgumā parasti tiek iekļautas konkrētas procedūras, kā pusēm vienai otra jāinformē par nepārvaramu varu un no tās izrietošu nespēju izpildīt savas saistības. Šo procedūru neizpilde ļaus otrai pusei atteikties atzīt nepārvaramas varas apstākļu iestāšanos, lai atbrīvotu paziņotāju no līgumiskajām saistībām.

Vai rodas atbildība par neizpildi?

Parasti soda naudas vai zaudējumu atgūšana no pretējās puses ir maz ticama, tā kā tai ir tiesības paredzēt atbrīvojumu no atbildības par visu nepārvaramas varas termīpu.

Tajā pašā laikā puse var pieprasīt zaudējumu atlīdzību:

- ja pretējā puse nav paziņojuši par nepārvaramas varas apstākļiem (vai nav to izdarījusi savlaicīgi) un to ietekmi uz līguma izpildi;
- ja pretējā puse nav izpildījusi visus iespējamos pasākumus, lai samazinātu kaitējumu, kas tiek radīts pusei, kuru skar neizpilde.

Vai ir iespējams izbeigt līgumu?

Tikai tad, ja līgums to atļauj. Ja nav tāda punkta, ir grūti izbeigt līgumu, tā kā nepārvaramas varas apstākļu iestāšanās (parasti) nevis izbeidz līguma izpildi, bet tikai pagarina līguma izpildes termīnu.

Tomēr puse var mēģināt pierādīt, ka tā vairs nav ieinteresēta līguma izpildē, – un pieprasīt līguma izbeigšanu uz šī pamata.